

STEFFEN KNAK-NIELSEN

NIELS D. LUND

Pohjoismainen kirjallisuus Pohjolassa*

Knak-Nielsen, Steffen & Lund, Niels D., Pohjoismainen kirjallisuus Pohjolassa (Nordic literature in Nordic countries). Kirjastotiede ja informatiikka, 6 (4): 114—118, 1987.

The point of departure of this review article is the Nordic Council's new programme aiming at a better distribution in Norden of Nordic books. The problems of a multi-lingual homemarket of books are discussed and a new research project dealing with public libraries as disseminators of Nordic literature is presented. The project group is stationed at the Danish Library School in Copenhagen.

Address: Danmarks Biblioteksskole, Birketinget 6, 2300 København S, Denmark.

Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinto perustettiin v. 1962. Perustamispäätöksen taustasta erottuu monenlaisia pyrkimyksiä vahvistaa pohjoismaiden kulttuurikontakteja kirja-alalla. Ennenkaikkea pyrittiin siihen, että ihmiset olisivat perillä hengenelämän virtauksista veljesmaissa ja voisivat lukea niiden kirjallisuutta. Unelmoitiin Strindbergin, Brandesin ja Ibsenin kultaaikojen tapaisista pohjoismaisista kirjamarkkinoista.

Palkinnon perustamisesta kuluneina 25 vuotena pohjoismainen kulttuuriyhteistyö on vahvistunut voimakkaasti myös kirja- ja kirjallisuus-alalla. Tosin kehitykselle on leimallista ollut ihan-teellisuus ja hyvät tarkoitukset, mutta konkreettisia tuloksiakin on saavutettu. Kuluvana vuonna ovat sekä hyvä tahto että tulokset lisääntyneet, sillä kehittämistehtävään on tartuttu vakavasti. Tuoreimpiin Pohjoismaiden ministerineuvoston suosituksiin on ilmestynyt uusi käsite: Pohjoismaat kulttuurisena kotimarkkina-alueena. Neuvoston sihteeristö on hiljattain tehnyt esityksen Pohjoismaiden kirjallisuuskomitean perustami-

sesta. Sen tehtäväksi on ehdotettu kirjallisuusyhteistyön kaikkien osa-alueiden vahvistaminen ja hankkeiden koordinointi.

Käännöstoiminta

Jo vuonna 1975 perustettiin veljeskansojen kirjallisuuden tukijärjestelmä, jonka tarkoituksena on stimuloida pohjoismaisen kirjallisuuden kääntämistä veljeskansojen kielille. Koska tuki on suunnattu kustantajille, tukijärjestelmä toimii pitkälti niiden ehdoilla. Käännöstukea myöntävä komitea ei itse tee aloitteita eikä sillä ole min-käänlaista seurantajärjestelmää. Vaikka kulttuuritietoisimmat kustantajat ovatkin tuen hakijoita, ei ole varmuutta siitä, että jonkin maan tärkeimmät kirjat käännetään toisen maan kielelle eikä siitä miten laaja käännöskirjojen levikki on ja miten levikkiä on edistetty.

Erityisesti Norja, Ruotsi ja Tanska käyttävät käännöstukijärjestelmää hyväksi ja erityisesti se hyödyttää kaunokirjallisuuden julkaisemista. Keskustelussa painotetaan tällä erää tarvetta saa-

da pienemmät kielialueet toimintaan mukaan sekä tarvetta laajentaa käännöstuki tietokirjallisuuden tuottamiseen. Puutteistaan huolimatta käännöstukijärjestelmä on toiminut tyydyttävästi, tuottanut monia tärkeitä julkaisuja ja merkinnyt käytännössä usein enemmän kuin vuosittain yhdelle kirjailijalle myönnetty palkinto, ainakin milloin palkittua teosta ei yksinään ole käännetty koko pohjoismaiselle lukevalle yleisölle.

Käännöstukijärjestelmä on kirja-alan yhteistyöbudjetin lippulaiva, eikä syyttä, sillä pohjoismaisesta kirjallisuudesta keskusteleminen johtaa poikkeuksetta keskusteluun kääntämisestä. Käännöskysymysten parissa työskennelleiltä ei ole jäänyt huomaamatta, että kiinnostus lukea muuta kuin omakielistä pohjoismaista kirjallisuutta on varsin vähäistä. Pohjoismaisen yhteisyyden ihanteet eivät lisää naapurikielisen kirjallisuuden lukuhaluja; kieli on este ja siksi muunkielisellä kirjallisuudella on vähän kysyntää.

Kävimme pohjoismaiden suurimmassa kirja-kaupassa, Akateemisessa kirjakaupassa Helsingissä ja löysimme sieltä kymmenkunta tanskan-kielistä kirjaa; valikoima oli jokseenkin sattumanvarainen. Tarjonnan niukkuus vastanee suomenkielisen ostavan yleisön tarpeita saada tanskalaisia kirjoja, mutta kuitenkin tuo niukkuus vaikutti jonkinmoiselta läimäytykseltä yhteispohjoismaisten pyrkimysten kasvoihin. Aina-kin havaintomme on osoitus siitä, että pohjoismaisen kirjallisuuden levityksellä on vielä pitkä tie kuljettavanaan.

Paremmän pohjoismaisen kirjalevityksen toimintaohjelma

Pohjoismaiden ministerineuvosto käsitteli vuosina 1984—85 kirja-alan kysymyksiä, ja se johti konkreettiseen toimintaohjelmaan paremmän pohjoismaisen kirjalevityksen edistämiseksi. Päämääränä on lisätä pohjoismaisen kirjallisuuden alkuperäiskielistä kirjatarjontaa kaikissa pohjoismaissa ja helpottaa kirjakauppojen ja kirjastojen kautta kanavoituvien kirjojen saatavuutta. Monet perinteiset pohjoismaisuuden ihanteet kannattavat toimintaohjelmaa. Uutta on sidosryhmien moninaisuus: kirjailijat, kustantajat, kirjakaupat, kirjastot, muut kirjallisuuden välittäjät kuten kriitikot ja tiedottajat sekä viranomaiset.

Ohjelman avainsanat ovat mielipide, informaatio ja jakelu, jotka ymmärretään kolmiyhdydeksi. Kirjojen parempi levikki ja helpompi tavoitettavuus kussakin maassa edellyttävät varmaa ja hyvin toimivaa tiedonkulun verkostoa sekä sen jatkuvaa seuraamista, mitä veljesmaissa ylipäätään on tarjona kirja-alalla. Olennaista on kannustaa valppautta nähdä, että Pohjolaan

kuuluu muitakin kuin oma maa. Kääntäen: jotta kiinnostusta ja mielipiteen muodostusta voitaisiin stimuloida, tulee veljesmaiden kirjallisuutta olla tarjona.

Koululaitos, kirjastolaitos, sähköiset viestimet, lehdistö, yhdistykset ja koko kirja-ala ovat kirjallisuuden osallisia. Niille toimintaohjelma tarjoaa mahdollisuuksia ja kehittämistä. Kirja-alan kehittäminen on vahvassa poliittisessa myötätulessa. Hässelbyn linna Tukholman lähellä on aloitteiden kontaktikeskus.

NORDFOLKin projekti

Kokeiluna 1980-luvun alussa käynnistetty pohjoismaisten yleisten kirjastojen yhteistyökomitea NORDFOLK on ottanut yhteyttä Hässelbyn keskuksen ja neuvottelujen tuloksena on Tanskan kirjastokouluun muodostettu projektiryhmä. Tehtävänä on ensi vuonna (1988) valmistella pohjoismaisten kirjallisuusolojen peruskartoitus kirjastotoimen näkökulmasta, kuitenkin yhteistyössä alumpana mainittujen sidosryhmien kanssa.

Projektiryhmä on jo valmistellut kaksi tutkimushanketta. Toinen koskee pohjoismaiden välistä käännöskirjallisuutta. Tarkoituksena on selvittää mitä kirjallisuutta tosiasiaa kulkee minkin rajan yli — käännöstuen turvin tai muutoin käännettynä. Tarkasteltavaksi otetaan aluksi kaunokirjallisuus mukaan luettuna mitä todennäköisimmin myös lasten- ja nuorten kirjallisuus.

Toisessa hankkeessa selvitetään yleisten kirjastojen harjoittamaa muiden pohjoismaiden alkuperäiskielisen kirjallisuuden ostoa. Tarkasteltavaksi otetaan tämän julkisen hankinnan määrä ja laatu. Samalla pyritään valottamaan kirjavalinnan perusteita, hankintakriteerejä, ostokanavia ja taloudellisen prioritoinnin vaikutuksia. Hankkeeseen kytketään käytännöllinen kokeilu siten, että parannetaan kirjastojen tiedonsaantia pohjoismaisista kirjoista laajentamalla kirjatie- dotuksesta vastaavien keskusorganisaatioiden yhteistyötä.

Olettamuksena on, että yleisten kirjastojen järjestelmän ulkomaisen kirjallisuuden valinnan ohjauksesta huolehtivalla yksiköllä on laajimmat ja säännölliset tiedot myös pohjoismaisesta kirjatutannosta. Tehokkaammin toimitettu aineisto hyödyttäisi myös kirjakauppaverkkoa kussakin veljesmaassa.

Monia muitakin parannettuja välittämisen tapoja on tarjona. Pohjoismaisen alkuperäiskielisen kaunokirjallisuuden sijoittaminen kirjaston hyllyille sekaisin omakielisten kirjojen kanssa on jo kokeiltu keino, josta asiakkaat tosin eivät aina ole ilahtuneet. Sitä ja muita keinoja voitaisiin kokeilla uudestaan varsinkin suurissa kokoelmissa. Norjan yleisissä kirjastoissa on aina har-

rastettu kielellisesti integroituja kokoelmia. Siellä saadun kokemuksen mukaan käy niin, että kun ensimmäinen vieraskielinen kirja on luettu, seuraavan lainaaminen käy jo luontevasti.

Projektiryhmä on myös harkinnut kirjatuonnin oppaan laatimista. Oppaaseen kerättäisiin tietoja kirjamarkkinoiden rakenteesta, jakelukanavista, osto- ja tilausmenettelyistä ym. Opas vastaisi kysymykseen miten saadaan hankituksi kirjoja nopeimmin, helpoimmin ja halvimmalla hinnalla. Se kohdistettaisiin sekä kirjakaupoille että kirjastoille kaikkialla Pohjolassa.

Luettelointitaholla voitaisiin käynnistää monta hanketta, ilmeisesti kuitenkin yleisten kirjastojen ja muun kirja-alan yhteistyönä. Esim. suosittelevat tietokirjabibliografiat ja uuden tietokirjallisuuden temaattiset luettelot olisivat omiaan edistämään eri maiden populaaritieteellisen kirjallisuuden välitystä, koska kirjat näin voisivat levitä käyttöön omaa maata laajemmalle. Jatkuvasti lisääntyvä kiinnostus tieteellisen tiedon saantiin saattaa hyvinkin kohdistua kysyntänä tällä tavoin laajennettuun lähdeaineistoon. Myös kirjakaupan ja kirjaston paikallista yhteistyötä voitaisiin parantaa, sillä suurten kaupunkien ulkopuolella kirjakauppojen resurssit ovat usein hyvin niukat. Kirjastot voisivat huolehtia luetteloiden ja tiedotteiden välittämisestä kaupalle ja vaikkapa tarjota esittelytilaa.

Kummikuntaliikkeen puitteissa tapahtuvalla lyhytaikaisella kirjastonhoitajien vaihdolla olisi ilmeisestikin sama yleisvaikutus kuin on koulutussektorin matka- ja vierailutoiminnalla. Uudessa toimintasuunnitelmassa tällainen toiminta mainitaan täydennyskoulutuksen lajina.

Monet edellä mainituista hankekokeiluista voitaisiin käynnistää heti. Mielipiteisiin vaikuttamisen kannalta olisi tärkeää, että kokeiluja tehtäisiin leveällä rintamalla samaan aikaan ja että ne toteutettaisiin ikäänkuin tavanomaisina rutineina.

Suomessa on käynnistynyt järjestelmä, jossa kuudella suurella kaupungilla on jonkin veljeskansan kirjallisuuden keskuskirjaston tehtävä — meille puhuttiin vastuukirjastoista. Espoon kaupunginkirjasto on jo usean vuoden ajan hankkinut norjalaista kirjallisuutta, Turku taas keskittyy tanskalaiseen kirjallisuuteen. Tarkoituksena on varmistaa keskitetysti muiden pohjoismaiden kirjallisuuden käyttöön saaminen ja vapauttaa muut kirjastot helposti satunnaisiksi jäävistä ostoista. Ratkaisu kelpaa malliksi muille näinä nuikkenevien henkilöresurssien aikoina.

Selatessa mitä viime vuosikymmeninä on kirjoitettu pohjoismaisen kirjallisuuden levittämisen ehdoista ei voi olla huomaamatta miten vähän yleisiin kirjastoihin on kiinnitetty huomiota siitä huolimatta, että kirjastotoimi on samaan ai-

kaan laajentunut ja vahvistunut merkittävästi. On vain kohtuullista, että nyt on niiden vuorolla vakavasti huomioon otetuiksi.

Göteborgin kirja- ja kirjastomessut

Kirja- ja kirjastomessut pidettiin tänä vuonna kolmannen kerran Göteborgissa. Lyhyestä iästään huolimatta niistä näyttää jo muodostuneen instituutio. Kirjastojen asema kirja- ja kirjallisuuskuvioiden kokonaisuudessa tulee messuilla hyvin esiin. Messuja kannattavien kulttuuristen ja kulttuuripoliittisten ambitioiden ansiosta ne poikkeavat muista kirjamesseista. Messuja voidaan pitää pohjoismaisena kulttuurimanifestaationa, ainakin pohjoismaisena mallina siinä mielessä, että ne osoittavat miten läheisiä pohjoismaat ovat keskenään ja mitä mahdollisuuksia tällainen läheisyys tarjoaa kirja- ja kirjallisuusalan yhteiselle debatille ja ratkaisujen etsinnälle yhteisvoimin.

Voidaan tietysti kummeksua miksi messuideaa ei ole oivallettu aikaisemmin. Osoittaahan messujen saavuttama suosio niiden tarpeellisuuden. Niitä onkin pidettävä viime vuosina vahvistuneen pohjoismaisen kulttuurioffensiivin tuloksena. Kohtaamispaikkana vuotuiset Göteborgin messut täydentävät kirjaillijaseminaareja, runofestivaaleja, kirjallisuuskonferensseja jne., jotka jo ovat vakiinnuttaneet paikkansa eri maiden kulttuuriyhteistyön keskusten ja Pohjolatalojen ohjelmissa.

Tiedotustoiminta

Kulttuuriviennin juonne erottuu kirja-alan tiedotustoiminnan kehityksestä yhä selvempänä. Suomalaisen kirjallisuuden tiedotuskeskus perustettiin v. 1977. Se on valtionapua nauttiva laitos tehtävänään mm. tiedottaa ulkomaille suomalaisesta kirjallisuudesta ja edistää käännöstöimintää suomesta muille kielille. Helsingin yliopiston kirjaston kanssa keskus julkaisee 4 kertaa vuodessa ilmestyvää *Books of Finland* -lehteä. Vaikka lehti onkin englanninkielinen ja suunnataan koko maailmaan, on se myös erinomainen Suomen kirjallisuusolojen opas pohjoismaisissa veljesmaissa. Suomen keskus on hyvin lunastanut siihen asetetut toiveet. Myös Norjalla on ollut vastaava, joskin hiukan suppea-alaisempi keskus jo useamman vuoden ajan. Ruotsissa on pitkään julkaistu *New Swedish Books* -lehteä ja myös Tanskassa on tuotettu julkaisuja ulkomaita varten. Tanskassa hiljattain julkistetussa kulttuurivientitoimikunnan mietinnössä ehdotetaan perustettavaksi Tanskan kirjallisuuden tiedotusyksikkö ja kahdesti vuodessa ilmestyvä katsausjulkaisu.

Pienille kielialueille on tärkeää ulottua maan rajojen ulkopuolelle. Vaikka uudet kulttuurivientipyrkimykset tähtäävät pohjoismaita laajempiin markkinoihin, ei liene liikaa toivoa niiltä tiettyä kulttuuripoliittista yhtenäisyyttä, pohjoismaista linjaa. Pohjoismaiden sisäinen säännöllinen tiedustustoiminta ei ole niin tyhjentävää kuin kenties voitaisiin odottaa. Kirjallisten aikakauslehtien toimitukset — *Bogens Verden* mukaanlukien — ovat kyllä avarakatsaisia, mutta pohjoismaista kirjallisuutta ne kuitenkin käsittelevät sattumanvaraisesti. Jonkin toisen pohjoismaan kirjoja arvioidaan tai kirjailijoita esitellään varsin harvakseltaan. Tällä erää ilmestyy yhteispohjoismaisia kirjallisia aikakauslehtiä vain *Café Existens*, jonka alaotsikkona on vuodesta 1985 alkaen ollut *Tidskrift för nordisk litteratur*. Se on upea, hiukan eksklusiivinen lehti, jota ei liiemmin tunnetta julkaisemaan, Ruotsin, ulkopuolella. Tutumpi on kenties *Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri*, joka kunnostautuu julkaisemalla vuosittain kunkin maan johtavien kirjallisuuskriitikoiden laatimia katsauksia. Vaikka se ainoana laatuaan on ilmestynyt jo parikymmentä vuotta, suunnilleen siitä lähtien kuin Pohjola-Nordenin sarja *Ny litteratur i Norden* v. 1969 lakautettiin, lehden vaikutus ei näytä suurelta. Pohjoismaiden kirjastopalvelut tai alan yhdistykset saivat harkita kirjallisten vuosikatsausten levtämistä eripainoksina kirjastoille!

Læs noget nordiskt -kirjanen on ilmestynyt vuosittain alkaen v:sta 1981. Se sisältää 50—60 uuden teoksen esittelyt mukaan lukien palkitut teokset ja Pohjoismaiden Neuvoston palkinnon ehdokkaat. Se täyttääkin yhden pohjoismaisen kirjatieodituksen aukoista. Painos on 30 000 ja sitä levitetään ilmaiseksi mm. kirjastoihin. Kirjanen on osoittautunut hyödylliseksi ja se on saanut hyvän vastaanoton niin lukevan yleisön kuin kirjallisuuden välittäjien piirissä. (Paikoin kirjassa mainitut teokset on koottu kiertäviksi näyttelyiksi, jotka ovat saavuttaneet suosiota).

Uudelle pohjoismaiselle kirjalliselle tai kirjoihin suuntautuvalla aikakauslehdelle ei liene kysyntää. Olemassa olevat lehdet voisivat kuitenkin sisältää nykyistä enemmän pohjoismaista aineistoa. Kirjastoalan lehdet voisivat tarttua tähän haasteeseen esim. julkaisemalla tietyillä sivuilla pohjoismaisia uutisia ja lyhyitä naapureiden kirjojen esittelyjä. Jos vakavasti pyritään parempaan pohjoismaiseen levitykseen, on tärkeää, että tiedotus on säännöllistä ja että on julkaisuja, joiden tietyiltä sivuilta tiedetään saatavan orientoivaa tietoa. Koska kirjastoalan lehdet saavat valtionapua, voisivat ne saada myös yhteispohjoismaista rahoitustukea.

Myös päivälehdissä ja sähköisissä viestimissä pohjoismaisen kirjallisuuden kysymyksiä käsitel-

lään epätasaisesti ja sattumanvaraisesti. Tuskin se tahallista on, vaan johtunee tilan ja resurssien käytön prioritoitintäätöksistä — ja hiukan eräänlaisesta kuuromykkydestä.

Kirjakauppalevitys

Kun kaikki viestimet pettävät, ei ole mitään ihmeteltävää siinä, että vähittäiskirjakauppojen pohjoismaisen kirjallisuuden myynti on vähäistä. Etuisimmassa asemassa kirjan hankkijoina ovat suomenruotsalaiset ja ahvenanmaalaiset, ruotsinsuomalaiset sekä Norjassa asuvat tanskalaiset ja ruotsalaiset. Norrlis Bokhandel Oslossa ja Svensk Norsk Bogimport Kööpenhaminassa ovat sekä tukku- että vähittäiskauppoja ja kummallakin on parhaiten varustetun pohjoismaisen kirjallisuuden kaupan maine. Satunnaisesti kysytyyn aineiston korkeat varastointikustannukset kuitenkin synnyttävät ongelmia: Yhdessä pakkaus- ja postikustannusten kanssa ne nostavat kirjojen kappalekohtaiset hinnat korkeiksi. Lisäksi pitkät toimitusajat hillitsevät ostohaluja. Vaikka toimitusaikojta voitaisiin nopeuttaa, näytävät eri maiden kirjamarkkinoiden väliset erot vaikeuttavan sekä pohjoismaisten kirjojen myyntiä että ostoa.

Yhden maan kirjaluettelot saavuttavat toisen maan kirjakaupat erittäin epätasaisesti. Hässelbyn ruotsalainen projektiryhmä selvittää par'aikaa tätä kysymystä. Ilmeistä on, että yhteistoiminta ja yhdessä tuotettu tiedotus- ja mainosaineisto olisivat käyttökelpoinen edistämiskeino. Yhteistoimintaa tarvitaan nimenomaan kunkin maan kirjakauppojen kesken. Hankkimalla yhdessä tietoja ja uutisia toisista maista markkinoille löytyisi tukevampi pohja. Miten pitkälle kirjakauppa voi yltää kääntämättömien pohjoismaisten kirjojen peruspainosten myynnissä, on avoin kysymys. Yhden lisämahdollisuuden rajat ylittävälle kirjamyynnille tarjoaisivat hinnaltaan halvemmat nidotut kirjat. Pokkarit ovat muutoinkin palanneet markkinoille.

Ruotsin kirjallisuuden edistämissektiön tuotama *En bok för alla* -sarja on esimerkki siitä, että valtionavun turvin voidaan tuottaa laatukirjallisuutta halpoina, laajalti tavoitettavina painoksina (15 Skr/kpl, painos 30 000 kpl). Muodollisia esteitä näiden kirjojen osapainosten leivittämiseksi naapurimaihin ei ole. Tästä mallista voitaisiin kehittää myös yhteispohjoismaainen keino levittää laatukirjoja. Jo v. 1962 oli vireillä *Nordens Billigböger* -niminen hanke, mutta se tyrehtyi alkuunsa. Se virisi Pohjola-Nordenin onnistuneesta yrityksestä syöttää Tanskan markkinoille 10 ruotsinkielistä romaania tarjouspaketina. Tämä neljänneksen normaali hinnasta maksanut tarjous saavutti 20 000 tanskalaista tilaa-

jaa. Siitä tuli yhden kerran ilmiö, mutta ajatus tällaisesta levitystavasta on ollut usein myöhemminkin esillä.

Kirjakerhot

Vuonna 1984 kolme kirjakerhoa Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa yritti yhteistyössä välittää 4 kääntämätöntä romaania tarjousvaihtoehtona kaikkien jäsenille. Romaanit olivat kotimaassaan saavuttaneet sekä arvostelumenestyksen että hyvät myyntiluvut. Vaikka tarjoukset olivat edullisia ja asia hyvin hoidettu, ostohalukkuus oli vähäistä ja kokeilu jäi ainoaksi.

Kirjakerhorakenteisiin sisältyy monimutkainen peli oikeudenomistavien kustantajien ja kerhojen välillä. Alkuperäiskielisten kirjojen kerhotarjonta muissa maissa vaikuttaa samojen kirjojen käännösten myyntimahdollisuuksiin, mutta vaikutuksia voidaan vain arvailla. Pohjoismaiden ministerineuvostolle laadittu raportti asiasta on kuitenkin optimistinen: kerholevitysyritykset pitää pitää käynnissä ja maaperä pitää lannoittaa hyvin. Tuskinpa kerhokustantajat kuitenkaan voivat ottaa kantaakseen koko riskin, vaan tukirahoitusta tarvitaan. Kirjakerhojärjestelmän menestys viimeksi kuluneina 15—20 vuotena viittaa siihen, että tällä taholla on käyttämättömiä voimavaroja ja mahdollisuuksia.

Pohjoismaisuus monikansallisuuden vastapainona

Pohjoismaisen kulttuurin kotimarkkinoita voidaan kuvata myönteisin sävyin, sinänsä suotavana, mutta kirjallisuuden aluetta tulisi tarkastella myös strategisesti: Kirja-alan monikansallisen keskittymisen ja erityisesti anglosaksinen, usein yksipuolinen valtava kirjatuonti vaativat vastapainoa. Tehdessään omaa kirjallisuuttaan tunnetuksi englanninkielellä kansainvälisessä kirjamailmassa kukin pohjoismaa on yksinään vähäinen saareke. Yhdessä ne voisivat luoda kotimarkkinat, jotka olisivat suhteellisen vakaat ja lisääisivät kulttuurista itsetuntoa. Tässä ei ole kyse protektionismista eikä provinsialismista, vaan siitä, että vahvistettaisiin oman alueen kirja-alaa ja erityisesti siitä, että levitettäisiin kirjallisuutta pohjoismaisille lukijoille näissä maissa hyväksytyillä ehdoilla.

Pohjoismaisen kirjallisuuden ja kirja-alan tarkastelu antaa aineksia optimismille. Poliittista

tahtoa tukea alaa on paljon, alan eri toimijoiden keskuudessa on mielenkiintoa, on olemassa yhteisiä järjestelyjä ja myös uusia aloitteita on viireillä. On myös olemassa tiedotusverkko, joka kuitenkin on tehtävä näkyvämmäksi kotialueella. Enemmänkin voidaan tehdä panostamalla samanaikaisesti hankkeisiin alan eri sektoreilla ja käyttämällä eri kehittämismalleja rinnakkain. Meille kahdelle on käynyt selväksi, että yleiset kirjastot ovat edistämistyön kannalta ei vain kokeilematon mahdollisuus, vaan käyttämättä jäänyt voimavara.

Kaikkea ei voida eikä tule johtaa keskitetysti, mutta yhteishankkeita koordinoiva elin tarvitaan: Pohjoismaiden kirjallisuuskomitea. Parempi ja nopeampi tiedotus siitä, mitä alalla tosiasiassa on eri puolilla käynnissä, vain kohtuullinen lisärahoitus ja perustyö kouluissa — sieltä on aloitettava, sanovat asiantuntijat — saattavat yhdessä johtaa lumipalloeefektiin, jonka tuloksena kirjala Pohjolassa näyttää 15—20 vuoden päästä toisenslaiselta kuin nyt.

Lopuksi kehotus

NORDFOLKin projektista vastuullisina olemme kiinnostuneet kontakteista kirjastoalan (ja myös muiden alojen) ihmisiin, joilla on kokemuksia tai käynnissä olevia kokeiluja, ideoita ja halua ottaa aktiivisesti osaa tässä katsauksessa mainittuihin hankkeisiin. Meidät tavoittaa Tanskan kirjastokoulusta.

Hyväksytty julkaistavaksi 23. 11. 1987.

Suomentajan huomautus

Tekijöiden alustava selvitys ulotetaan Islantiin ja Färsaarille kuluvana talvikautena. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on esitellä NORDFOLK-projektia ja innostaa suomalaista kirja-alan väkeä tulemaan hankkeeseen mukaan.

* Suomentanut Marjatta Okko.

Lähteitä

Wendt, Frantz: Det nordiske bokmarked. Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri, 1983 s. 53—61.
 Handlingsprogram för en bättre nordisk bokdistribution. Håselby slott, 1985 (stencil.)
 Den kulturelle handlingsplan Almenkultur. Rapport + bilag. Nordisk Ministerråds sekteriat, juli 1987.